

TEHNIKA CITIRANJA LITERATURE U STRUČNOM I NAUČNOM DJELU

TECHNIQUE OF CITING SOURCES IN PROFESSIONAL AND SCIENTIFIC PAPER

Mr. Sonja Polimac

Nacionalna i univerzitetska biblioteka BiH
UDK 001.811

Sažetak

Poznavanje tehnike pisanja naučnog rada šteti stručnjaku uzaludno trošenje vremena i energije, pomaže mu da bolje iskoristi svoje stvaralačke i radne sposobnosti. Tokom vremena, ustalili su se izvjesni opštevažeći oblici tehnike naučnog rada, koje treba poštovati.

Rad prikazuje neke primjere citiranja u relevantnoj naučnoj literaturi u svijetu i sugerise rješenja citiranja literature u našoj praksi.

Glavne riječi: naučni rad, stručni rad, citiranje, bibliografija

Summary

Knowing of the techniques of writing scientific paper helps the author to save his time and energy and to use his working and creative abilities in a better way. In course of time, some of general methods of writing scientific paper were established. Some of the examples of citing in relevant scientific literature are shown in this paper, as well as some suggestions for use in our practice

Keywords: scientific paper, professional paper, citing, bibliography

Dokumentarna podloga naučnog rada

Naučni rad zasniva se na solidnoj dokumentaciji koja dolazi do izražaja donekle u citatima, a posebno u takozvanoj naučnoj aparaturi: napomenama i popisu citirane literature (bibliografiji).

Citati najčešće služe kao ilustracija izlaganja i rijeđe kao dokaz. Oni se navode iz prve ruke. Izuzetak od ovog pravila dopušten je samo za slučaj kada je primarni izvor nepristupačan i to se naznači u napomeni.

Izostavljene riječi u citatu označavaju se sa tri tačke u uglatoj zagradi.

Izostavljanje čitavog paragrafa, u prozi, ili čitavog stiha, u poeziji, obilježava se tačkicama kroz čitav red. U uglate zagrade stavlja se sve što se citatu dodaje. U citatu se zadržavaju sve pravopisne osobenosti i eventualne greške iz kojih se stavlja riječ [sic!] Ako se u citatu žele neke riječi posebno istaći potrebno je naznačiti kome pripada isticanje i to napisati u podnožnoj napomeni ili u zagradi u tekstu. Citat u citatu se označava polunavodnicima. Citat se može navoditi na originalnom jeziku ako je napisan na nekom univerzalno rasprostranjenom jeziku. Prevod citata koristi se za jezike koji su manje poznati. Originalni tekst i prevodilac navodi se u podnožnoj napomeni. Stihovi se uvijek citiraju na originalnom jeziku.

Napomene u podtekstu nazivamo podnožnim napomenama (odnosno fusnotama, prema njemačkoj riječi Fussnote). Tu su:

- dokumentarne (izvorne) napomene (documentary footnotes) ili bibliografske reference (références bibliographiques) koje služe za navođenje bibliografskih podataka dokumenata (izvora);
- eksplikativne napomene (explanatory footnotes), koje služe kao dodatna objašnjenja neke misli ili činjenice koja se navodi u tekstu;
- uputne napomene (cross references) koje daju raznovrsne dopunske informacije i ukazuju na druge izvore koji tretiraju istu ili sličnu problematiku.

Podnožne napomene, kao i riječi u tekstu na koje se odnose obilježavaju se arapskim ciframa koje mogu počinjati na svakoj stranici od početka ili se mogu redati unutar jednog poglavlja ili čitavog rukopisa. U tekstu brojevi se stavljaju na kraju rečenice kako se nebi remetila rečenica i prekidala misao.

U napomeni se navode uobičajeni bibliografski podaci. Obim ovih podataka zavisi od toga da li se izvor navodi jedanput ili više puta, kao i da li rad ima na kraju bibliografiju (popis citirane literature). Ako je naučnom radu priložena bibliografija, naslov

djela se navodi u skraćenom obliku, dok se drugi bibliografski podaci mogu izostaviti, budući da se mogu pronaći u bibliografiji. Ako se isto djelo citira više puta bibliografska napomena sadrži ime i prezime autora, sa nekom uobičajenom skraćenicom: o. c., cit. čl., loc. cit., ibid. i sl.

Svaki obimniji naučni rad treba da ima popis citirane literature (bibliografiju) na kraju rada. Bibliografija i način na koji se ona prezentira mogu biti pouzdan znak vrijednosti naučnog djela. Bibliografija treba da je: potpuna (tj. treba da sadrži napise relevantne za predmet naučnog rada), tačna (navedeni podaci treba da budu pouzdani i provjereni) i sistematična. Popis terba da je pregledan, prezentiran dosljedno po nekom usvojenom sistemu.

Tehnika citiranja literature

Postoje razni načini i kriteriji navođenja bibliografskih jedinica u tekstu rukopisa i konačnom bibliografskom spisku, i oni zavise kako od prirode napisa, vrste građe i izvora, tako i od autora i sistema za koji se on opredijelio. Naprimjer, stil sastavljanja popisa citirane literature razlikuje se od časopisa do časopisa. Neki časopisi navode sve podake (svi autori, naslov članka, naziv časopisa, godina izdavanja i broj časopisa kao i stranice na kojima je citirani člank), dok drugi traže samo prvog autora, naziv časopisa, godinu i prvu stranicu.

Prilikom citiranja mora se voditi računa o dva bitna pravila. Prvo, citirati treba samo objavljene podatke. Neobjavljeni podaci i sekundarne informacije treba izbjegavati, ali ako su neophodni naznače se u tekstu u zagradi ili u bilješki ispod teksta. Drugo, citiranje se vrši prema originalu (de visu).

Citiranje unutar teksta rukopisa

U praksi obilježavanje citirane literature u tekstu može se vrši na više načina:

“**Hardvarski sustav**” propisuje bilježenje prezimena autora (bez inicijala) i godina u kojoj je informacija objavljena. Ako se citiraju dva djela istog autora iz iste godine, jedno djelo bilježimo sa “a” a drugo sa “b”, ili samo drugo sa “a”. Ako je citirano djelo rad dvojice autora poterbno ih je oba navesti. U slučaju više autora navodi se prvi i dopišu se riječi i drugi ili skarćenica et al. (et alii)

Npr.: (Medawr 1970), (Medawr 1970,1970a), (Medawr et al. 1970).

Ovoj način bilježenja nepraktičan je jer znatno povećava obim teksta, prekida rečenicu i tako otežava čitanje.

U upotrebi je i **citiranje po redosljedu pojavljivanja**. Citira se tako da se u tekstu rukopisa (u zagrada) naznači samo redni broj citata, prema redu pojavljivanja. U Popisu literature podaci se redaju prema ovim rednim brojevima. Ovaj sistem neprikladan je za obimnije radove. On autoru smanjuje mogućnost naknadne inervencije u tekstu jer se remeti redosljed citiranja, takođe popis citirane literature nije po abecednom redu pa je otežano pronalaženje određenog autora. Po ovom sistemu radovi istog autora mogu se naći na više mjesta u popisu što se takođe može smatrati nedostatkom.

Prema ovom sistemu, popis citirane literaure (bibliografija) abecedno se uredi i numerise i citat u tekstu dobije redni broj prema mjestu u tom popisu. Ovaj način obilježavanja ima određene prednosti nad predhodnim i postaje sve popularniji. On je kraći od Hardvarskog jer se u tekstu navodi samo broj u zagradi i pregledan je zbog abecedno uređenog popisa literature.

Popis citirane literature (bibliografija)

Popis citirane literature (bibliografija) se radi na posebnom listu papira uz poštovanje svih zahtjeva redakcije ili izdavača, a koje se iskazuju u vidu “uputa autorima”. U popis se unose svi izvori i napisi koje je autor na bilo koji način iskoristio za svoj rad.

Obim i redosljed podataka u bibliografskim navodima (referencama) propisuju, pravila pisanja “**Styles**” kojih u praksi ima veliki broj. Slijede primjeri nekih od stilova za pisanje referenci za izvore u štampanoj formi i elektronskom formatu.

• **MLA (Modern Language Association) Style ili Chicago Style:**

Upotrebljava se za citiranje u oblasti umjetnosti i biznis informacija.

Citiranje izvora u štampanoj formi prema MLA Style:

Primjer za knjigu:

Autor. Naslov. Mjesto izdanja: Izdavač, Godina izdavanja.

Doe, John. Writing Styles. New York: Doe Publishers, 1999.

Primjer za članak:

Autor. "Naslov članka." Naslov časopisa, volumen. broj (godina): broj strana.

Jones, Jane. "Writing with style." Style Writing Journal, 12. 6 (1999): 14-33.

Citiranje izvora u elektronskom formatu:

Primjer za članak - MLA Style:

Autor. "Naslov". Naslov časopisa, (godina): broj strana. Naslov baze podataka. Format. Proizvođač baze podataka. Najnoviji datum baze.

Morris, Chris. "Columbia Plugs in to Miles Legacy". Billboard, 25 Mar. 1995: 12,91. General Periodicals Research I. CD-ROM. UMI-ProQuest. Aug. 1995.

Internet primjer:

MLA Style. 7 April 1998. Modern Language Association.

<<http://www.mla.org/style/sources.htm>>.

Primjer za članak - Chicago Style:

Autor. "Naslov". u Baza podataka [Format]. Mjesto baze podataka: Izdavač baze podataka [datum]. Access No. Dostupni distributer baze podataka, Mjesto distributera baze.

Levy, Melissa and Janet Moore. "Settlement stubs tobacco billboards; Outdoor advertising firms seek new Clients". Star Tribune, p. 1D, 12 May 1998, Lexis-Nexis Academic Universe [web-based database]. Red Elsevier, Inc. 1997.

Internet primjer:

Beckleheimer, Jeff. How do you cite URL's in a bibliography?[web page] August 26,1994;

<http://www.nrlssc.navy.mil/meta/bibliography.html>
[Accessed March 27, 1997]

• APA (American Psychological Association) Style

Upotrebljava se za psihologiju i srodne nauke.

Citiranje izvora u štampanoj formi prema APA Style

Primjer za knjigu:

Autor. (Datum izdanja). Naslov. Mjesto izdanja: Izdavač.

Doe, John. (1999). Writing Styles. New York: Doe Publishers.

Primjer za članak:

Autor. (Godina izdanja). Naslov članka. Naslov časopisa,volumen (broj), broj strana.

Jones, Jone. (1999). Writing with style. Style Writing Journal, 12(6), 14-33.

Citiranje izvora u elektronskom formatu:

Primjer za članak - APA Style:

Autor. (Godina publikovanja). Naslov članka. [Format]. Naslov časopisa, volumen broj, broj strana. Izdavač baze podataka: Naziv baze podataka : Access no.

Levy, M., & Moore, J. (1998). Settlement stubs tobacco billboards; Outdoor advertising firms seek clients. Star Tribune. [www Database]. 1D. Available: Lexis-Nexis Academic Universe.

Internet primjer:

American Psychologica Association (1999, June 1).Electronic reference Formats recommended by the American Psychological Association [www Document].Washington, DC: Author. Retrieved June 23, 1999 from the World Wide Web:

<http://www.apa.org/journals/webref.html>

• Sociology style

Ovaj "stil" koristi se u sociološkim naučnim časopisima. On je osnovni format za American Sociological Review.

Citiranje izvora u štampanoj formi prema Sociology Style:

Primjer za knjigu:

Autor. Godina izdanja. Naslov. Mjesto izdanja: Izdavač

Doe, John. 1999. Writing styles. New York: Deo Publishers.

Primjer za članak:

Autor. Godina publikovanja. "Naslov članka." Naslov časopisa.

Volumen (broj): strane.

Jones, Jane. 1999. "Writing with style." Style Writing Journal. 12 (6): 14-33.

Citiranje u bibliografiji izvora u elektronskom formatu:

Kompjuterizovani izvor:

Autor. Datum izdavanja. Naslov izvora. Lokacija ili Mjesto izdavanja : Izdavač. Distributer (mjesto: ime) ako postoji. Strane . Datum pristupa.

Lexis-Nexis Academic Universe primjer:

Levy, Melissa, and Janet Moore. 1998. "Settlement stubs tobacco billboards; Outdoor advertising firms seek clients." Star Tribune. Lexis-Nexis Academic Universe. Reed Elsevier, Inc. 1D. Retrieved June 6, 1999.

Internet primjer:

University of Huston Libraries. 1998. Research Strategy Advisor: American Sociological Review [www site]. <http://info.lib.uh.edu/ras/asa.htm>.

• Prijedlog uputa za citiranje literature

(Filozofski fakultet Zagreb. Odsjek za informacijske znanosti . Katedra za bibliotekarstvo)

Primjer za knjigu:

Prezime, inicijal(i) imena autora. Naslov : podnaslov. Podatak o izdanju. Mjesto izdavanja : Nakladnik, godina izdavanja.

Brooks, C.; Warren, R.P. Understanding poetry. 3rd ed. New York : Holt,

Rinehart and Winston, 1960.

Primjer za članak u časopisu:

Prezime, inicijal(i) imena autora. Naslov rada : podnaslov. // Naslov časopisa. Oznaka sveska/godišta, broj (godina), str. po-završna.

Rusan, I. Neki aspekti primjene ekspertnih sistema u bibliotekarstvu. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske. 31(1988), str. 139-144.

Jedinica s Interneta (www izvori)

Ime(na) autora (ako je/su poznata), naslov dokumenta, datum nastanka (ako se razlikuje od datuma pristupa izvoru), naslov potpunog djela (italic), potpuna http adresa, i datum pristupa dokumentu.

Članak u online časopisu:

Stojanovski, J. Croatian libraries : the war is behind us what brings the future? // Ariadne. The Web version (1996), 5. URL: <http://www.ukoln.ac.uk/ariadne/issue6>. (13.06.1997).

Tekst na web stranici:

Burka, Lauren P. "A hypertext history of multi-user dimensions." The MUDdex. 1993.

URL:

[http://www.apocalypse.org/pub/u/lpb/muddex/essay/\(05.12.1994\)](http://www.apocalypse.org/pub/u/lpb/muddex/essay/(05.12.1994)).

Možemo zaključiti da su načini citiranja raznovrsni ali standardizovani. Tehnika citiranja u znatnoj mjeri zavisi od naučne oblasti koja je predmet interesa pisca. Uobičajeno je da redakcije časopisa i izdavači za citiranje propisuju korištenje određenog sistema "Style" i na to upozoravaju autore u svojim uputama. Pisac se može opredijeliti i po svom ukusu i nahođenju za neki od sistema, ali kada se za njega već odluči, mora ga dosljedno sprovesti.

Slijede nazivi nekih priručnika sa oznakama standarda za ovu oblast:

1. Gibaldi, Joseph. The MLA Style Manual and guide to scholarly publishing. New York: The Modern Language Association of America, 1998. (REF Z 253.A28 1998) Str. 209-229 obuhvata citiranje kompjuterizovanih izvora.
2. Gibaldi, Joseph. MLA Handbook for Writers of Research Papers. 4th ed. New York: Modern Language Association, 1995. (REF Z 253 .A29 1995) Str. 151-167 pokriva citiranje kompjuterizovanih izvora.
3. The Chicago Manual of Style. 14th ed. Chicago: University of Chicago Press, 1993. (REF Z 253 .U69 1993) Str. 632-634 obuhvata elektronske izvore.
4. American Sociological Association. ASA Style Guide. Washington, D.C.: American Sociological Association, 1997. (REF Z 253 .A54 1997)
5. Scientific Style and Format : the CBE Manual for Authors, Editors, and Publishers. 8th ed. New York: Cambridge University Press, 1994. (REF T11 .S386 1994) za naučnu oblast biologija
6. AIP Style Manual (REF QC 28 .A5 1990) za naučnu oblast fizika
7. The Complete Guide to Citing Government Documents; a manual for writers and librarians. (REF J9.5 .G37 1984)
8. The Bluebook: a uniform system of citation. (REF KF 245 .U5 1991) Zakoni

Literatura:

"Bibliographies and Notes"

URL: <http://www.lib.stthomas.edu/osf/depts/reference/bi/bibnotes.htm> (2000.12.18).

"Citing Internet References in Essays"

URL: http://www.religioustolerance.org/int_cita.htm (2000.12.15).

"Prijedlog uputa za citiranje literature"

URL:

<http://www.ffzg.hr/infoz/biblio/nastava/citir1.htm> (2000.12.15).

Silobrčić, Vlatko. Kako sastaviti, objaviti i ocijeniti znanstveno djelo. 3. dop.izd. Zagreb: Medicinska naklada, 1994.

Šamić, Midhat. Kako nastaje naučno djelo. 6.izd. Sarajevo: Svjetlost, 1984.

Walker, Janice R. "MLA-Style Citations of Electronic Sources"

URL:

http://www.columbia.edu/cu/cup/cgos/idx_basic.h (2001.01.12).